

Bencések Magyarországon a pártállami diktatúra idején

2016. február 18-án és 19-én a fenti címmel rendezett tudományos konferenciát a Pannonhalmi Főapátsági Levéltár. A rendezvény összegzése volt annak az egy éves munkának, melyet a Várszegi Asztrik főapát úr által életre hívott történész–levéltáros munkacsoport végzett. A Főapátság, a Magyar Nemzeti Levéltár és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára között 2015-ben létrejött megállapodás értelmében az előadók a pártállami diktatúra idején megcsonkítva és behálózva működő bencés rend történetének egy-egy epizódjának feltárását tekintette elsődleges feladatának. Ehhez a munkához kapcsolódtak a felkért előadók, nevezetesen a Nemzeti Emlékezet Bizottság munkatársai, egyetemi oktatók és egyházi levéltárosok.

A vizsgált korszak kereteit a 20. századi főapát-választásait bemutató nyitóelőadásával Várszegi Asztrik jelölte ki, majd a kommunista hatalomátvétel időszakába Rétfalvi Balázs vezette át a konferenciát Sárközy Pál főapátságának bemutatásával. Mikó Zsuzsanna a bencés szerzetesek ellen a népbíróságok előtt lefolyt nyílt eljárásokat vette számba, míg Soós Viktor Attila egy az 1960-as és 1970-es évek fordulóján fedésbe működő állambiztonsági tiszt működéséről adott számot. Vörös Géza pedig egy eddig elhanyagolt területről, a bencés nővérek illegális működéséről és a politikai rendőrség velük szemben alkalmazott módszereiről adott számot.

A második szekció bevezetéseként Boros Zoltán Katolikus Középiskolai Főhatóságról adott intézménytörténeti áttekintést, majd Bandi István referált a bencés gimnáziumok 1945 és 1948 közötti újjáépítéséről és az azt követő államosításáról, végül Ring Orsolya mutatta be a győri gimnáziumban végzett tanári és nevelői munkáról az állami és tanácsi szervezetben kialakult képet. Újdonságnak számított Keresztes Csaba előadása, aki a bencés rend írott és tárgyai műkincsinek sorsát vette számba 1945 és 1951 között.

A harmadik szekció a kereten kívül szorult szerzetesek, az úgynevezett *kincések* és a Pannonhalmán működő szociális otthon témái köré csoportosult. A bencés rendet elhagyni kényszerülő szerzetesek tipikus életpályáit Dénesi Tamás vázolta fel, amihez Wirthné Diera Bernadettnek a *Fekete Hollók* perében börtönbüntetésre ítélt Szunyogh Xavér életéről szóló előadása kapcsolódott. A tucatszéli szerzetesrend tagjainak menedéket nyújtó szociális otthon kapcsán Szabó Csaba arra jelenségre hívta fel figyelmünket, hogy több, a 20. századi magyar egyháztörténet szempontjából jelentős személyiség is itt töltötte élete utolsó éveit. Közülük Endréd Vendel zirci apát életét mutatta be Cúthné Gyóni Eszter, aki a börtönben eltöltött évei után Pannonhalmáról is igyekezett részt venni a földalatti ciszterci rend kormányzásában, és ennek következtében nem kerülhette el a politikai rendőrség figyelmét sem. Petes Róbert a munkacsoport tagjaként több interjút is készített olyan szerzetesekkel, akik a Kádár-korszakban a Magyar Néphadseregben teljesítettek sorkatonai szolgálatot. Ezek tanulságait összegezte előadásában.

Az egyes szekciók végén több kérdés és hozzászólás is elhangzott. Nem csak a szakemberek és újságírók kérdései, de a szerzetesek és egykori diákok visszaemlékező hozzászólásai is nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy jó hangulatban és baráti légkörben ért véget a rendezvény. A feltáró munka viszont nem ért véget! Terveink szerint jövőre Budapesten, valamelyik partnerintézményünk székhelyén szeretnénk megrendezni a következő konferenciát.

A konferenciáról készült képek az alábbi helyen láthatóak:

<http://www.neb.hu/hu/konferencia-a-bences-rend-magyarorszagi-torteneterol>

Boros Zoltán
levéltáros